

Sygn. akt II Ca 1532/17

POSTANOWIENIE

Dnia 8 listopada 2017 r.

Sąd Okręgowy w Krakowie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Magdalena Meroń-Pomarańska
Sędziowie:	SO Joanna Czernecka SO Grzegorz Buła (sprawozdawca)

Protokolant: starszy protokolant sądowy Ewelina Hazior

po rozpoznaniu w dniu 8 listopada 2017 r. w Krakowie

na rozprawie sprawy z wniosku M. M.

z udziałem G. M., S. M. (1), W. M., S. M. (2), S. M. (3), B. M., K. M. (1), Gminy Miejskiej K. i A. Z.

o uchylenie się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po K. M. (2)

na skutek apelacji uczestnika Gminy Miejskiej K.

od postanowienia Sądu Rejonowego dla Krakowa – Podgórze w Krakowie

z dnia 24 kwietnia 2017 r., sygnatura akt I Ns 276/16/P

postanawia:

I. zmienić zaskarżone postanowienie nadając mu brzmienie:

„1. oddalić wniosek;

2. zasądzić od wnioskodawcy M. M. na rzecz uczestnika Gminy Miejskiej K. kwotę 170 zł (sto siedemdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania.”;

II. zasądzić od wnioskodawcy M. M. na rzecz uczestnika Gminy Miejskiej K. kwotę 170 zł (sto siedemdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.

SSO Joanna Czernecka SSO Magdalena Meroń – Pomarańska SSO Grzegorz Buła

UZASADNIENIE

postanowienia z dnia 8 listopada 2017 roku

Wnioskodawca M. M. złożył wniosek o zatwierdzenie uchylenia się przez niego od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po K. M. (2), zmarłym 20 października 2011 r. w K., względnie o stwierdzenie, że M. M. odrzucił spadek po K. M. (2). W uzasadnieniu wniosku wskazał, że od 2007 r. stale przebywa i pracuje w Anglii. Podniósł, że nie wiedział o śmierci ojca, ponieważ nie utrzymywał żadnych kontaktów z matką i braćmi, którzy z kolei nie znali jego adresu ani numeru telefonu. Wnioskodawca oświadczył, że nie wiedział o długach spadkowych oraz o możliwości złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku w terminie w jakim takie oświadczenie powinno być złożone, a nadto o skutkach niezachowania tego terminu, o czym dowiedział się dopiero w lipcu 2013 r., natomiast o długach spadkowych dowiedział się w sierpniu 2013 r. Do przedmiotowego wniosku wnioskodawca dołączył akt notarialny z dnia 11 września 2013 r., zawierający jego oświadczenie złożone przed notariuszem o odrzuceniu spadku po ojcu, w treści którego zapewnił, że o śmierci ojca dowiedział się dnia 4 maja 2013 r.

Uczestnik Gmina Miejska K. domagała się oddalenia wniosku z uwagi na niespełnienie przesłanek koniecznych do uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku.

Postanowieniem z dnia 5 października 2015 roku Sąd Rejonowy dla Krakowa – Podgórze w Krakowie zatwierdził uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia w terminie przez wnioskodawcę oświadczenia o odrzuceniu spadku po K. M. (2), stwierdzając, że wnioskodawca i uczestnicy ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Od powyższego postanowienia apelację wniosła Gmina Miejska K. domagając się jego zmiany poprzez odmowę zatwierdzenia złożonego oświadczenia M. M. o uchyleniu się od skutków prawnych upływu terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po ojcu.

Postanowieniem Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 17 lutego 2016 roku uchylono zaskarżone postanowienie i przekazano sprawę Sądowi Rejonowemu dla Krakowa – Podgórze w Krakowie do ponownego rozpoznania. Sąd Okręgowy wskazał, że oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia o niezłożeniu oświadczenia o odrzuceniu spadku wymaga jednoczesnego złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku, czego zabrakło w okolicznościach rozpoznawanej sprawy. W uzasadnieniu powyższego postanowienia Sąd drugiej instancji wyraził pogląd, iż dla zachowania terminu określonego w art. 88 §2 k.c. w zw. z art. 1019 §1 i §2 k.c. wystarczające jest, aby w terminie rocznym od wykrycia błędu, co do okoliczności mających wpływ na złożenie bądź niezłożenie oświadczenia w przedmiocie przyjęcia (odrzućenia) spadku, spadkobierca wystąpił ze stosownym wnioskiem do sądu, zaś samo złożenie tego oświadczenia w toku postępowania sądowego może mieć miejsce w późniejszym czasie.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy przez Sąd pierwszej instancji, w trakcie posiedzenia w dniu 1 lutego 2017 roku wnioskodawca M. M. złożył oświadczenie o odrzuceniu spadku po ojcu K. M. (2).

Sąd Rejonowy dla Krakowa – Podgórze w Krakowie postanowieniem z dnia 24 kwietnia 2017 r. zatwierdził uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia w terminie przez M. M. oświadczenia w przedmiocie odrzucenia spadku po ojcu K. M. (2), który zmarł w dniu 20 października 2011 r. oraz stwierdził, że wnioskodawca i uczestnicy ponoszą koszty związane ze swoim udziałem w sprawie.

Jako okoliczności bezsporne w sprawie Sąd Rejonowy wskazał, że:

K. M. (2) zmarł 20 października 2011 r. w K.. Wnioskodawca M. M. jest synem K. M. (2) i z mocy ustawy należy do grona jego spadkobierców. Dnia 11 września 2013 r. M. M. złożył przed notariuszem Ł. C. oświadczenie, że o śmierci ojca K. M. (2) dowiedział się dnia 4 maja 2013 r., oraz że odrzuca w całości spadek po zmarłym ojcu.

Sąd Rejonowy ustalił ponadto, że:

Wnioskodawca M. M. od czerwca 2007 roku mieszka na stałe i pracuje w Anglii. W latach 2005-2006 przebywał zarobkowo w Niemczech. Z zajmowanego przez rodziców lokalu przy ul. (...) w K. wyprowadził się ok. 1999 roku i do

czasu wyjazdu za granicę zamieszkiwał w wynajmowanych lokalach. Do wyjazdu za granicę sporadycznie bywał też w lokalu zajmowanym przez rodziców, gdzie był zameldowany do 2012 roku – głównie celem odbioru korespondencji.

Wnioskodawca M. M. wyprowadzając się z lokalu zajmowanego przez rodziców miał wiedzę, iż rodzice zalegają z bieżącymi płatnościami za lokal, niemniej nie rozmawiał z nimi na temat ich zadłużenia. W 2004 roku brał udział w sprawie o eksmisję z lokalu. Po 2005 roku miał wiedzę o późniejszych długach rodziców za mieszkanie, niemniej nie dysponował wiedzą, czy przed śmiercią ojca długi te zostały uregulowane. Także aktualnie nie ma wiedzy o wysokości zadłużenia.

M. M. od czasu wyprowadzenia się z lokalu przy ul. (...) w K. nie utrzymywał kontaktów z rodzicami. Przyczyną tego stanu rzeczy był alkoholizm ojca i choroba psychiczna matki. Wskutek przedmiotowej choroby logiczny kontakt z W. M. był praktycznie niemożliwy. Przed jego wyjazdem do Anglii toczyła się sprawa karna przeciwko K. M. (2), w której M. M. występował jako pokrzywdzony w wyniku ugodzenia go nożem. K. M. (2) został wówczas prawomocnie skazany wyrokiem sądu karnego. Wnioskodawca M. M. nie miał także kontaktu z braćmi G. i S.. Z G. od lat pozostaje w konflikcie, natomiast z drugim bratem kontakt urwał się jeszcze w Anglii, wkrótce po zmianie telefonu przez brata. M. M. w czasie gdy przyjeżdżał do Polski zatrzymywał się w hotelach lub prywatnych kwaterach. Odwiedzał wówczas swoją ciotkę D. S. i jej męża A. S.. Państwo S. nie dysponowali jednak jego numerem telefonu, nie pozostawali z nim także w kontakcie mailowym. D. S. nie miała możliwości powiadomienia M. M. o śmierci K. M. (2). Sama powzięła wiadomość o tym od S. i G. M. M. nie wziął udziału w pogrzebie ojca. Dopiero w okresie od 21 grudnia 2011 roku do 3 stycznia 2012 roku M. M. był w Polsce, załatwiał wówczas sprawy związane z wymianą dokumentów. Na początku 2012 roku złożył w Zarządzie Budynków Komunalnych pismo, w którym poinformował o wyprowadzeniu się z lokalu przy ul. (...) w dniu 16 czerwca 2007 roku i dokonaniu wymeldowania z lokalu w dniu 2 stycznia 2012 roku. Najpóźniej wiosną 2013 roku M. M. dysponował już wiedzą o śmierci ojca. Powziął także wówczas wiedzę o znacznym zadłużeniu spadkowym po ojcu, co spowodowało zasięgnięcie opinii radcy prawnego i w następstwie udanie się do notariusza celem odrzucenia spadku.

Powyższy stan faktyczny Sąd Rejonowy ustalił na podstawie dowodów z dokumentów prywatnych oraz urzędowych, których wiarygodność oraz autentyczność nie była przez strony kwestionowana i nie budziła wątpliwości tego Sądu. Jako częściowo niewiarygodny ocenił dokument urzędowy w postaci aktu notarialnego z dnia 11 września 2013 r., a to w zakresie wskazanej w nim daty w jakiej wnioskodawca dowiedział się o śmierci ojca i tytule swojego powołania (4 maj 2013). Sąd pierwszej instancji podniósł, że treść przedmiotowego dokumentu została zaprzeczona zeznaniem samego wnioskodawcy. Sąd Rejonowy podkreślił, że w treści zeznania z dnia 4 lipca 2016 roku wnioskodawca nie potrafił połączyć daty 4 maja 2013 roku z żadnymi okolicznościami ani kontekstem w jakim miałby dowiedzieć się o śmierci ojca, a jego zeznanie w tym zakresie nie było stanowcze. Natomiast w całości Sąd Rejonowy dał wiarę zeznaniom świadka D. S., oceniając je jako rzeczowe, spontaniczne i obiektywne. Zasadniczo jako wiarygodne ocenił Sąd także zeznanie samego wnioskodawcy M. M.. Jak stwierdził Sąd pierwszej instancji, w zakresie dat zamieszkiwania w lokalu rodziców, złych i praktycznie nieistniejących od daty opuszczenia domu kontaktów z rodzicami i braćmi, posiadania ogólnej wiedzy o zadłużeniu rodziców, zarówno do 1999 roku, jak w okresie późniejszym, niemniej bez informacji czy ostatecznie dług ten został spłacony, wiarygodność zeznań potwierdzały pozostałe dowody i zasady doświadczenia życiowego. W ocenie Sądu Rejonowego wiarygodności zeznań wnioskodawcy nie pozbawia niemożność precyzyjnego wskazania przez niego momentu, w którym powziął wiedzę o śmierci ojca. Sąd Rejonowy podniósł, że z materiału dowodowego wynikają różne terminy („marzec lub kwiecień 2013” – wynikający z zeznania wnioskodawcy z 22 czerwca 2015, „lato 2012 roku” – wynikający z zeznania wnioskodawcy z dnia 4 lipca 2016 roku, „4 maja 2013 roku” – wynikający z aktu notarialny z dnia 11 września 2013 roku). W ocenie Sądu Rejonowego brak jednoznacznego doprecyzowania owej daty nie pozbawia zeznań wnioskodawcy waloru wiarygodności, gdyż sama wiadomość o zgonie spadkodawcy niosła dla wnioskodawcy o wiele mniejszy ładunek emocjonalny, niż ma to miejsce w rodzinie, gdzie stosunki pomiędzy rodzicami a dziećmi układają się dobrze bądź co najmniej poprawnie. Zdaniem Sądu Rejonowego, znaczny upływ czasu od tego momentu i brak znaczenia dla wnioskodawcy owej informacji, pozbawiające zeznania wnioskodawcy precyzji w tym zakresie, nie podważają jednocześnie jego ogólnej wiarygodności.

W ocenie Sądu Rejonowego wniosek M. M. zasługiwał na uwzględnienie. Sąd pierwszej instancji, powołując art. 1015 k.c., uznał że analiza zgromadzonego materiału dowodowego prowadzi do wniosku, iż wnioskodawca M. M. nie złożył w terminie sześciu miesięcy od dnia, w którym dowiedział się o tytule swojego powołania do spadku po K. M. (2) oświadczenia w przedmiocie przyjęcia lub odrzucenia spadku. Uzasadniając to stanowisko Sąd wskazał, że w pierwszym rzędzie – z obiektywnych powodów wnioskodawca nie był w stanie podać żadnej daty pewnej, w której dowiedział się o śmierci ojca, po drugie, uwzględniając wykazany dokumentami pobyt wnioskodawcy w Polsce na przełomie roku 2011 i 2012, mógł on w jego trakcie otrzymać tego typu wiadomość, choćby przy załatwianiu spraw urzędowych związanych z lokalem. Podobnie kolejny pobyt w Polsce od marca 2013 roku w trakcie którego wnioskodawca powziął ponad wszelką wątpliwość informację o długach spadkowych, każe uznać złożenie oświadczenia w dniu 11 września 2013 roku jako potencjalnie spóźnionego.

Sąd Rejonowy uznał błąd wnioskodawcy co do przedmiotu spadku za błąd istotny, ponieważ okoliczności, które spowodowały brak wiedzy wnioskodawcy co do rzeczywistego stanu majątku spadkowego, usprawiedliwiły jego wystąpienie. Zdaniem Sądu pierwszej instancji, ustalenia stanu faktycznego dowodzą ponad wszelką wątpliwość, iż wnioskodawca z przyczyn od siebie niezależnych nie powziął do wiosny 2013 roku wiedzy o zadłużeniu na rzecz wierzyciela. Zeznania wnioskodawcy oraz świadka D. S. na okoliczność braku kontaktów M. M. z ojcem oraz pozostałymi członkami najbliższej rodziny ocenił Sąd jako rzeczowe, wiarygodne i wyczerpujące. Sąd Rejonowy podkreślił, iż wiedza wnioskodawcy o długach ojca/rodziców była ogólna i pochodziła głównie z okresu wspólnego zamieszkiwania, a zatem z okresu do roku 1999. Według Sądu Rejonowego, także w okresie późniejszym wnioskodawca niewątpliwie miał szczątkową wiedzę o problemach finansowych ojca (sprawa o eksmisję, długi za mieszkanie), niemniej w sytuacji wieloletniego całkowitego braku kontaktu nie mógł mieć pewności, że w dacie śmierci długi te nadal istniały i w jakiej wysokości. Sąd Rejonowy podniósł, że rozmów w tym zakresie wnioskodawca nie prowadził podczas odwiedzin u swojej ciotki D. S., co wynikało jednoznacznie z treści jej zeznania. Według Sądu Rejonowego, wiedza wnioskodawcy w zakresie długów spadkowych nie była więc ani pewna, ani szczegółowa i najpewniej pochodziła od osób trzecich.

Sąd Rejonowy podniósł, że nie sposób uznać, aby wnioskodawca nie interesował się sytuacją finansową ojca po otrzymaniu informacji o jego zgonie, gdyż w 2013 roku w sytuacji pewnej wiedzy o zadłużeniu skonsultował się z radcą prawnym i udał się do notariusza celem złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku. W ocenie Sądu pierwszej instancji wnioskodawca mógł pozostawać w błędnym przekonaniu, że pozostały po ojcu majątek nie obejmuje długów spadkowych. Sąd ten stwierdził, że do określenia terminu, w jakim spadkobierca może uchylić się od skutków prawnych swojego błędu, stosuje się art. 88 § 2 k.c., zgodnie z którym uprawnienie do uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia złożonego pod wpływem błędu wygasa po upływie roku od wykrycia błędu. Sąd Rejonowy podniósł, że M. M. dowiedział się o długach spadkowych w 2013 r., a mając na uwadze, iż wniosek o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku M. M. wniósł dnia 27 września 2013 r., dołączając do niego oświadczenie o odrzuceniu spadku z dnia 11 września 2013 r., złożone w formie aktu notarialnego, to uznać należało, iż wnioskodawca złożył oświadczenie w formie przewidzianej przez art. 1018 § 3 k.c. oraz w terminie.

O kosztach postępowania Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 520 §1 k.p.c.

Apelację od powyższego postanowienia wniósł uczestnik postępowania Gmina Miejska K., zaskarżając postanowienie w całości i zarzucając:

1. naruszenie art. 1019 k.c. w zw. z art. 84 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na nieuzasadnionym przyjęciu, że w sprawie zachodzi błąd prawnie doniosły, w przypadku gdy błędem takim nie jest nieznanomość przedmiotu spadku pozostająca w związku z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustalaniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego;
2. sprzeczność poczynionych ustaleń z zebrany w sprawie materiałem dowodowym, tj. przyjęcie, że wnioskodawca nie miał świadomości, że w skład spadku po zmarłym K. M. (2) wchodzi, bądź też mogą wchodzić długi, jak również

przyjęcie, że wnioskodawca dołożył należytej staranności w ustaleniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego zmarłego K. M. (2), mimo iż zebrany materiał dowodowy pozwalał na przyjęcie, że wnioskodawca miał podstawy, by przypuszczać, że spadkodawca pozostawił po sobie długi, w szczególności wynikające z korzystania z lokalu mieszkalnego położonego w K. przy ul. (...), a mimo to nie podjął żadnych starań, aby uzyskać w tym przedmiocie pewność.

W związku z podniesionymi zarzutami skarżący domagał się zmiany punktu I postanowienia poprzez odmowę zatwierdzenia uchylenia się wnioskodawcy M. M. od skutków prawnych upływu terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po K. M. (2) oraz zmiany punktu II postanowienia poprzez zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz uczestnika Gminy Miejskiej K. kosztów postępowania przed pierwszą instancją (dwukrotnie) i przed drugą instancją, w tym kosztów zastępstwa procesowego liczonych według norm przepisanych. Jednocześnie wniósł o zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz uczestnika Gminy Miejskiej K. kosztów postępowania odwoławczego.

W uzasadnieniu apelacji podano, że wbrew ustaleniom Sądu pierwszej instancji wnioskodawca nie wykazał, ażeby czynił rzeczywiste starania zmierzające do ustalenia stanu majątkowego spadkodawcy. Z treści zeznań samego wnioskodawcy wynika, że wiedział on o zadłużeniu ojca z tytułu opłat za zajmowanie lokalu przy ul. (...) w K., jak również czyją własność stanowi lokal oraz że toczyła się sprawa o eksmisję z tego lokalu, a także sprawa o zapłatę. Wnioskodawca zeznał również, że nie wiedział czy w chwili otwarcia spadku spadkodawca miał jeszcze długi, niemniej nie podjął żadnej realnej próby ustalenia stanu majątku spadkodawcy w chwili jego śmierci. Skarżący podkreślił, że niedługo po śmierci ojca wnioskodawca kontaktował się z Zarządem Budynków Komunalnych w celu poinformowania, że nie zamieszkuje już w lokalu mieszkalnym położonym w K. przy ul. (...) oraz, że się wymeldował z tego lokalu.

Rozpoznając niniejszą sprawę Sąd Okręgowy przyjął za własny stan faktyczny ustalony przez Sąd pierwszej instancji i uznany przez ten Sąd za niesporny w sprawie, z wyjątkiem ustalenia w zakresie choroby psychicznej matki wnioskodawcy oraz braku możliwości nawiązania z nią logicznego kontaktu.

Nadto Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

Przed Sądem Rejonowym dla Krakowa-Podgórze w Krakowie toczyły się z powództwa Gminy Miejskiej K. przeciwko W. M., K. M. (2) i M. M. trzy postępowania w sprawie o zapłatę za bezumowne korzystanie z lokalu mieszkalnego przy ul. (...). Postępowania te obejmowały okres od kwietnia 2004r. do lipca 2005r., od lutego 2009r. do sierpnia 2009r., sierpnia 2005r. do stycznia 2007r., od lutego 2008r. do maja 2008r., stycznia 2009r. oraz od listopada 2009r. do kwietnia 2010r. Wszystkie powyższe sprawy zostały zakończone wydaniem nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym, którym nakazano wszystkim pozwany, w tym także M. M. zapłatę dochodzonych kwot. Nakazom tym zostały nadane klauzule wykonalności m.in. przeciwko M. M.. Postępowania te toczyły się pod sygnaturami I Nc 6885/10/P, I Nc 675/09/P i I Nc 1331/09/P.

Dowód: akta spraw o sygnaturach I Nc 6885/10/P, I Nc 675/09/P i I Nc 1331/09/P, a w szczególności pozew z dnia 17.09.2009r., nakaz zapłaty z dnia 1.10.2009r. – k.1-2 oraz 12 – akt I Nc 1331/09/P, pozew z dnia 8.06.2009r., nakaz zapłaty z dnia 3.07.2009r. – k. 1-2, k.17 – akt I Nc 675/09/P, pozew z dnia 5.07.2010r., nakaz zapłaty z dnia 21.09.2010r., postanowienie z dnia 5.04.2011r. – k.2-3, k.21 oraz k. 19 – akt I Nc 6885/10/P;

W kartotece należności z tytułu opłat za mieszkanie przy ul. (...) jako wpływ w dniu 15 września 2011r. oraz 20 września 2011r. odnotowano kwoty 4716,19zł oraz 720,61zł ze wskazaniem sygnatur I Nc 6885/10/P oraz sygnatury akt postępowania egzekucyjnego VI KM 1339/11. Przy tej pierwszej adnotacji wpisano również imię i nazwisko: (...).

Dowód: wyciąg z konta lokalu od 1.01.2011 do 31.12.2012r. – k. 10-12 akt I Ns 223/13/P;

W trakcie postępowania o stwierdzenie nabycia spadku po K. M. (2) zapewnienie spadkowe składała m.in. jego żona W. M., podając informacje dotyczące faktu i daty śmierci spadkodawcy, zstępnych spadkodawcy, oświadczenia w przedmiocie przyjęcia, bądź odrzucenia spadku, a także co do ewentualnego pozostawienia testamentu przez spadkodawcę. W protokole rozprawy nie zostało odnotowane, aby z W. M. był utrudniony kontakt.

Dowód: protokół rozprawy z dnia 8.07.2013r. – akta I Ns 223/13/P;

Pierwotny wniosek inicjujący niniejsze postępowanie wpłynął do Sądu Rejonowego dla Krakowa-Podgórze w Krakowie w dniu 27 września 2013 roku. Zarządzeniem Przewodniczącego z dnia 28 października 2013 roku został on jednak zwrócony z przyczyn formalnych, wobec nieusunięcia jego braków w wyznaczonym terminie. Zarządzenie o zwrocie zostało doręczone pełnomocnikowi wnioskodawcy w dniu 26 listopada 2013 roku i nie zostało zaskarżone. W dniu 12 września 2014 roku pełnomocnik wnioskodawcy złożył pismo, w którym podał, iż usunięte zostały braki formalne oraz wniósł o zarejestrowanie sprawy pod nową sygnaturą. W dniu 19 września 2014 roku niniejsza sprawa została ponownie zarejestrowana i wnioskowi nadano merytoryczny bieg.

Dowód: akta niniejszej sprawy, a w szczególności wniosek z dnia 19.09.2013r. –k.3-6, zarządzenie Przewodniczącego z dnia 28.10.2014r. sygn. I Ns 1869/13/P –k.10, dowód doręczenia w/w zarządzenia –k.11, pismo pełnomocnika wnioskodawcy z dnia 10.09.2014r. –k.12, zarządzenie z dnia 19.09.2014r. –k.15;

Powyższe okoliczności faktyczne zostały ustalone na podstawie dokumentów urzędowych w postaci orzeczeń i zarządzeń wydanych przez Sąd Rejonowy dla Krakowa-Podgórze w Krakowie oraz protokołu rozprawy przeprowadzonej w tym Sądzie w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku po K. M. (2), a także na podstawie pism procesowych w postaci pozwów inicjujących postępowania sądowe, w tym także w tej sprawie, oraz dokumentu prywatnego stanowiącego wyciąg z konta lokalu przy ul. (...) w K.. W ocenie Sądu drugiej instancji dokumenty te nie budziły jakiegokolwiek wątpliwości co do swojej autentyczności i prawdziwości. Powyższe dowody zostały przeprowadzone z urzędu na podstawie art. 232 zd.2 k.p.c. w zw. z art. 391 §1 k.p.c. i art. 13 §2 k.p.c., a ich treść Sąd Okręgowy ujawnił podczas rozprawy w dniu 8 listopada 2017 roku. Należy zwrócić uwagę, iż niniejsze postępowanie toczy się trybie postępowania nieprocesowego, w którym zasada oficjalności ma istotne znaczenie, uprawniając sąd orzekający do podejmowania czynności z urzędu zmierzających do wyjaśnienia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. W postępowaniu tym zadaniem Sądu jest bowiem uwzględnianie także interesu publicznego, a takim m.in. jest prawidłowe ustalenie kręgu spadkobierców po danej osobie, co ma wpływ nie tylko na interesy bezpośrednio zainteresowanych wynikiem danego postępowania spadkowego, ale także wszystkich innych podmiotów, które łączą ze spadkodawcą jakikolwiek stosunek prawny, z którego prawa lub obowiązki przechodzą na następców prawnych. Należy podnieść, iż przeprowadzenie powyższych dowodów nie wiązało się z prowadzeniem jakiegokolwiek dochodzenia w celu ich ujawnienia, lecz wynikały one z dokumentów znajdujących się w aktach tej sprawy oraz z dokumentów znajdujących się w aktach związkowych, które dołączone zostały przez Sąd pierwszej instancji, stanowiąc już materiał dowodowy w tej sprawie.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna.

Sąd drugiej instancji w obecnie obowiązującym modelu odwoławczym jest sądem merytorycznym, który w zakresie zaskarżenia ponownie rozpoznaje sprawę. W tak prowadzonym postępowaniu Sąd drugiej instancji jest związany zarzutami naruszenia prawa procesowego, nie wiąza go jednak zarzuty naruszenia prawa materialnego.

Odnosząc powyższe uwagi do niniejszego postępowania wskazać należy, iż apelujący uczestnik w swojej apelacji zaskarżył w całości postanowienie Sądu Rejonowego, zarzucając sprzeczność poczynionych ustaleń z zebrany materiał dowodowy, a także naruszenie art. 1019 k.c. w zw. z art. 84 k.c.

Podnieść należy, że zarzut sprzeczności poczynionych ustaleń nie został powiązany wprost z jakimkolwiek zarzutem naruszenia przepisów postępowania regulujących przebieg postępowania dowodowego oraz dotyczących oceny zgromadzonego materiału dowodowego. Niemniej z uzasadnienia zarzutów apelacji wynika, że uczestnik ten kwestionuje prawidłowość oceny dowodu z przesłuchania wnioskodawcy M. M., a więc wiąże go z naruszeniem art. 233 §1 k.p.c.

W ocenie Sądu Okręgowego, uwzględniając stan faktyczny ustalony przez Sąd pierwszej instancji oraz uznany przez niego za niesporny, stwierdzić należy, iż powyższy zarzut może być oceniony jako zasadny jedynie w zakresie w jakim Sąd Rejonowy ustalił, że wnioskodawca nie mógł uzyskać jakichkolwiek informacji o stanie spadku od matki z uwagi na jej chorobę psychiczną i brak możliwości nawiązania z nią logicznego kontaktu. Powyższe ustalenie zdaniem Sądu Okręgowego należy uznać za oparte na ocenie dowodów przeprowadzonej z naruszeniem zasad doświadczenia życiowego i logicznego rozumowania. Jeśli bowiem z materiału dowodowego nie wynika, aby matka wnioskodawcy z uwagi na swój stan zdrowia nie była w stanie samodzielnie funkcjonować, nie przedłożono jakichkolwiek dokumentów lekarskich wykazujących jej chorobę psychiczną, a nadto z dokumentu urzędowego stanowiącego protokół rozprawy o stwierdzenie nabycia spadku po ojcu wnioskodawcy, wynika iż W. M. była w stanie logicznie i rzeczowo odpowiadać na pytania zadawane przez Sąd i podawać informacje objęte art. 671 k.p.c., to uznanie za wiarygodne zeznań, w których wskazano, iż z osobą tą nie jest możliwe nawiązanie logicznego kontaktu, należy uznać za dowolne i sprzeczne z pozostałym materiałem dowodowym tej sprawy.

W pozostałym zakresie natomiast w ocenie Sądu Okręgowego powyższy zarzut nie może zostać uznany za trafny, gdy w istocie nie odnosi się do ustaleń faktycznych rzeczywiście dokonanych przez Sąd pierwszej instancji, lecz do oceny prawnej tego stanu faktycznego. Należy podnieść, że Sąd Rejonowy w stanie faktycznym sprawy nie zawarł ustaleń, iż wnioskodawca nie miał świadomości, iż w skład spadku wchodzi lub mogą wchodzić długi, lecz ustalił jedynie, iż po roku 2005 miał on wiedzę o późniejszych długach rodziców za mieszkanie, niemniej nie dysponował wiedzą, czy długi te zostały przed śmiercią ojca uregulowane, a także iż aktualnie nie ma wiedzy o wysokości zadłużenia (strona 2). W ustaleniach Sądu Rejonowego brak również zarzucanego jako wadliwe ustalenia o dołożeniu przez wnioskodawcę należytej staranności w ustaleniu stanu majątku spadkowego. Stanowisko takie Sąd pierwszej instancji wyraził natomiast w swoich rozważaniach, w których dokonywał oceny prawnej ustalonego stanu faktycznego.

Przechodząc do zarzutu uczestnika związanego z naruszeniem prawa materialnego należy stwierdzić, że w ocenie Sądu Okręgowego jest on zasadny.

Słusznie bowiem skarżący wskazuje, że nie może być uznana za błąd istotny nieznanomość przedmiotu spadku, będąca wynikiem niedołożenia należytej staranności w ustaleniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego. Stanowisko takie należy uznać za utrwalone w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2005 r., IV CK 799/04, OSNC 2006 nr 5, poz. 94; z dnia 18 marca 2010 r., V CSK 337/09 i z dnia 1 grudnia 2011 r., I CSK 85/11; z dnia 5 lipca 2012 r., IV CSK 612/11), a Sąd Okręgowy w pełni je podziela. Jak stwierdził Sąd Najwyższy: Poprzestanie na pozbawionym podstaw przypuszczeniu dotyczącym stanu tego majątku jest wyrazem braku należytej staranności, który uniemożliwia uchylenie się od skutków prawnych złożenia albo niezłożenia oświadczenia woli w oparciu o przepisy o wadach oświadczenia woli, jeśli pomiędzy niedołożeniem wymaganej w okolicznościach sprawy dbałości a brakiem rozeznania co do przedmiotu spadku zachodzi zależność przyczynowo - skutkowa. Wobec tego za błąd istotny spadkobiercy uznać należy brak wiedzy o stanie spadku, mimo podjęcia właściwych i możliwych działań, zmierzających do ustalenia rzeczywistego stanu spadku (por. postanowienia SN z dnia 30 czerwca 2005 r., IV CK 799/04 i z dnia 1 grudnia 2011 r. I CSK 85/11).

W przedmiotowej sprawie wnioskodawca, nie tylko nie miał podstaw do zakładania, że K. M. (2) nie miał długów, a wręcz przeciwnie, winien przyjmować, iż takie zobowiązanie istnieje lub może istnieć. Z okoliczności sprawy wynika co prawda niewątpliwie, że wnioskodawca pozostawał w silnym konflikcie z ojcem, natomiast nic nie wskazuje na to, by był również skonfliktowany z matką (w swoich zeznaniach w dniu 22.06.2015r. wnioskodawca wprost stwierdził, że z matką nie jest w złych relacjach-k.81). W toku postępowania podnoszono wprawdzie, że matka wnioskodawcy cierpi na chorobę psychiczną uniemożliwiającą z nią kontakt, jednak – o czym wspomniano wcześniej – twierdzeń tych nie można uznać za wykazane, w szczególności wobec faktu, iż całkowicie logicznie i zgodnie ze stanem faktycznym podawała informacje w trakcie zapewnienia jakie złożyła w sprawie I Ns 223/13/P.

W ocenie Sądu Okręgowego ustalony stan faktyczny, zwłaszcza ustalenie, iż wnioskodawca od wielu lat posiadał informacje o istnieniu zadłużenia rodziców z tytułu zajmowania lokalu mieszkalnego, a także w zakresie danych podmiotu, któremu przysługiwała powyższa wierzytelność, a także brak ustaleń by wnioskodawca podejmował

jakiegokolwiek czynności w celu ustalenia czy zadłużenie to zostało uregulowane, nie pozwala na uznanie, iż dołożył on należytej staranności w celu ustalenia stanu majątku spadkowego.

Należyta dbałość o własne interesy wymagała co najmniej zasięgnięcia informacji w tym przedmiocie u swojej matki, bądź u uczestnika postępowania – Gminy Miejskiej K., która jest właścicielem lokalu i wierzycielem z tytułu opłat za mieszkanie. Należy podnieść w tym miejscu, iż Gmina Miejska K. wszczęła dotąd kilka postępowań m.in. przeciwko samemu wnioskodawcy M. M. o zapłatę należności z tytułu korzystania z lokalu przy ul. (...) w K., w których to postępowaniach był pozwany jako dłużnik solidarny z ojcem K. M. (2). Wbrew stanowisku Sądu Rejonowego, w świetle poczynionych w sprawie ustaleń nie sposób zasadnie wywodzić, że niewiedza wnioskodawcy odnośnie istnienia długów spadkowych nie była przez niego zawiniona. Przeciwnie, skoro M. M. wiedział, że spadkodawca posiadał zadłużenie z tytułu zajmowanego mieszkania, a nie wiedział czy do chwili jego śmierci zostało spłacone, to oczywistym i logicznym jest podjęcie czynności w celu ustalenia jaki jest stan w zakresie tych należności. Podnieść należy, że czynności te nie były skomplikowane i niemożliwe do wykonania dla wnioskodawcy, nawet przy uwzględnieniu okoliczności, iż na stałe zamieszkiwał poza Polską. Jak trafnie podnosi uczestnik, pismo wnioskodawcy z dnia 3 stycznia 2012 roku (k.136) jednoznacznie potwierdza, iż był on w pełni zorientowany kto jest dysponentem mieszkania przy ul. (...), a więc i komu mogą przysługiwać ewentualne należności z tytułu zamieszkiwania w tym lokalu. Dodatkowo zauważyć należy, że wnioskodawca był kilkakrotnie wraz z rodzicami pozywany przez Gminę Miejską K. o zapłatę należności związanych z lokalem (między innymi w sprawach I Nc 1331/09/P, I Nc 675/09/P, I Nc 6885/10/P), a w 2011 r. toczyła się przeciwko niemu egzekucja sądowa. Powyższe zdaniem Sądu Okręgowego potwierdza, że ewentualna niewiedza co do istnienia długów spadkowych nie była niezależna od wnioskodawcy, lecz wynikała jedynie z braku podjęcia jakiegokolwiek czynności w celu uzyskania informacji w tym zakresie. Podnieść też trzeba, że ustalony stan faktyczny nie pozwala na wniosek, że wnioskodawca mógł pozostawać w obiektywnie lub subiektywnie uzasadnionym przekonaniu, że istniejące wcześniej długi spadkodawcy zostały uregulowane, gdyż taka możliwość nie wynikała z jakiegokolwiek wskazywanych okoliczności.

Mając na uwadze powyższe należy stwierdzić, że zatwierdzając uchylene się przez wnioskodawcę od skutków niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po K. M. (2), Sąd Rejonowy nieprawidłowo zastosował art. 1019 §1 i §2 k.c. w zw. z art. 84 k.c., bowiem wnioskodawca M. M. nie wykazał, aby pozostawał w błędzie, o jakim mowa we wskazanym przepisie.

W ocenie Sądu Okręgowego przedmiotowy wniosek nie mógł zostać uwzględniony także z innych przyczyn. Podkreślenia wymaga bowiem, że prawo do uchylenia się od skutków złożonego (bądź skutków wynikających z niezłożenia) oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku wygasa po upływie terminów przewidzianych w art. 88 § 2 k.c. w zw. z art. 1019 §1 k.c. Zgodnie z tym przepisem uprawnienie do uchylenia się od skutków prawnych złożenia bądź niezłożenia stosownego oświadczenia w terminie określonym w art. 1015 k.c. wygasa w razie błędu z upływem roku od chwili jego wykrycia. Rozpoznając niniejszą sprawę Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 §6 k.p.c. w zw. z art. 13 §2 k.p.c. był związany poglądem prawnym wyrażonym przez Sąd Okręgowy w Krakowie w uzasadnieniu postanowienia z dnia 17 lutego 2016 roku (II Ca 2612/15), iż dla zachowania terminu określonego w art. 88 §2 k.c. w zw. z art. 1019 §1 i §2 k.c. wystarczające jest, aby w terminie rocznym od wykrycia błędu, co do okoliczności mających wpływ na złożenie bądź niezłożenie oświadczenia w przedmiocie przyjęcia (odrzucenia) spadku, spadkobierca wystąpił ze stosownym wnioskiem do sądu, zaś samo złożenie tego oświadczenia w toku postępowania sądowego może mieć miejsce w późniejszym czasie. Dokonując prawidłowości zastosowania przez Sąd pierwszej instancji art. 88 §2 k.c. w zw. z art. 1019 §1 i §2 k.c. Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, iż zatwierdzając powyższe oświadczenie Sąd Rejonowy naruszył także art. 88 §2 k.c.

W realiach niniejszej sprawy bieg terminu do złożenia wniosku o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po K. M. (2) należy, jak słusznie przyjął Sąd Rejonowy, liczyć najpóźniej od sierpnia 2013 roku tj. od chwili gdy - jak wnioskodawca podał we wniosku - powziął on informację o długach spadkowych. Termin roczny do złożenia wniosku o uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku upływał zatem z końcem sierpnia 2014 r. Pierwotnie wniosek o zatwierdzenie uchylenia się wnioskodawcy M. M. od skutków niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku w terminie został

złożony w dniu 27 września 2013 r., jednak z powodów formalnych został zwrócony prawomocnym zarządzeniem z dnia 28 października 2013 r. Ponowienie wniosku, który nie zawierał już braków formalnych nastąpiło w dniu 10 września 2014 roku. Skoro zgodnie z art. 130 § 2 k.p.c., stosowanym w niniejszej sprawie odpowiednio w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., pismo zwrócone nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma procesowego do sądu stwierdzić należy, że skuteczne złożenie wniosku o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku nastąpiło w dniu 10 września 2014 r., a zatem po upływie terminu określonego art. 88 § 2 k.c. Zatem także z tych przyczyn apelacja w zakresie wniosków w niej zawartych musiała zostać uznana za zasadną.

Na koniec podnieść należy, iż za oddaleniem wniosku M. M., jako bezzasadnego, przemawia również okoliczność, że w sprawie nie ustalono kategorycznie, kiedy wnioskodawca dowiedział się o śmierci ojca. Zgodnie z ustaleniami Sądu Rejonowego miało to miejsce najpóźniej wiosną 2013 r., a więc najpóźniej w okresie od 20 marca 2013 roku do 21 czerwca 2013 r. (jeśli uznać, że Sąd pierwszej instancji posługiwał się astronomicznym pojęciem wiosny). Termin do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku określony został w art. 1015 §1 k.c. i wynosi 6 miesięcy od dnia dowiedzenia się spadkobiercy o tytule swojego powołania do spadku. W ocenie Sądu Okręgowego skoro wnioskodawca jest synem spadkodawcy powołanym w pierwszej kolejności do dziedziczenia na podstawie ustawowego porządku (art. 931 §1 k.c.), to za moment dowiedzenia się przez niego o powołaniu do spadku należy uznać dzień kiedy dowiedział się o śmierci swojego ojca K. M. (2). Ponieważ wnioskodawca przed notariuszem w dniu 11 września 2013 roku złożył oświadczenie o odrzuceniu spadku po swoim ojcu, to należy uznać że miało to miejsce w okresie 6 miesięcy od momentu uzyskania wiedzy o śmierci spadkodawcy. W tej sytuacji niniejszy wniosek byłby całkowicie bezzasadny, gdyż nie doszłoby do niezłożenia oświadczenia w przedmiocie odrzucenia spadku w ustawowym terminie. Taka sytuacja miałaby miejsce jedynie wówczas, gdyby wnioskodawca o śmierci K. M. (2) dowiedział się przed dniem 11 marca 2013 roku, a tego w niniejszej sprawie nie ustalono.

Stwierdzić należy, iż ocena skuteczności oświadczenia z dnia 11 września 2013 roku o odrzuceniu spadku winna stanowić przedmiot postępowania o stwierdzenie nabycia spadku po K. M. (2), w którym Sąd spadku musi ustalić prawidłowy krąg spadkobierców.

Mając na uwadze powyższe rozważania Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., zmienił zaskarżone postanowienie i wniosek oddalił, o czym orzekł w punkcie I sentencji.

O kosztach postępowania zarówno przed Sądem pierwszej instancji, jak również o kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 520 § 3 k.p.c., wobec sprzeczności interesów pomiędzy wnioskodawcą i uczestnikiem Gminą Miejską K. oraz oddalenia żądań wnioskodawcy i uwzględnienia apelacji. Na zasądzoną na rzecz wnioskodawcy kwotę 170 zł z tytułu kosztów postępowania przed Sądem pierwszej instancji złożyły się koszty zastępstwa prawnego w wysokości 120zł oraz 50zł z tytułu opłaty od apelacji od postanowienia z dnia 5 października 2015r. Jakkolwiek uczestnik Gmina Miejska K. wnosząc apelację od w/w postanowienia wpłaciła opłatę w kwocie 100zł, to zdaniem Sądu Okręgowego opłatą właściwą była opłata w wysokości 50zł (art. 49 ust.1 pkt 4 w zw. z art. 18 ust.2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych). Z kolei wysokość kosztów zastępstwa prawnego została określona na podstawie §8 pkt 1 i §12 ust.1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tj. Dz.U. z 2013r. poz. 490 z późn. zm.), uwzględniając również koszty zastępstwa prawnego w postępowaniu apelacyjnym od postanowienia z dnia 5 października 2012 roku.

Z kolei na kwotę zasądzoną w punkcie II postanowienia złożyła się opłata sądowa od apelacji - 50zł (wysokość tej opłaty uwzględnia stanowisko wyrażone wyżej) oraz kwota 120zł z tytułu kosztów zastępstwa prawnego. Wysokość kwoty z tytułu tego zastępstwa określono na podstawie §6 pkt 1 oraz §10 ust.1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015r. poz. 1804 z późn. zm.).

SSO Joanna Czernecka SSO Magdalena Meroń-Pomarańska SSO Grzegorz Buła